

Standpunt t.a.v. inzameling blikjes.

In kader van het rondetafelgesprek van 19 april 2022.

Al jarenlang pleit een brede coalitie van organisaties en gemeenten voor de invoering van statiegeld op plastic flessen en blikjes. Recycling Netwerk Benelux is een van de stakeholders die daar het voortouw in neemt. De uitbreiding van statiegeld op drankverpakkingen is een belangrijke mijlpaal voor de transitie naar een circulaire economie.

In deze position paper bespreken we achtereenvolgens:

- korte tijdlijn van belangrijke momenten in aanloop naar deze hoorzitting;
- koerswijziging bedrijfsleven;
- wat we van een statiegeldsysteem verwachten;
- welke problemen we identificeren in de statiegeldwet voor blikjes.

De beslissing om vanaf 31 december 2022 statiegeld te heffen op blikjes, werd door voormalig staatssecretaris Stientje van Veldhoven in de [kamerbrief van 3 februari 2021](#) aangekondigd. Op 30 april 2021 werd het [Besluit beheer verpakkingen 2014](#) aangepast om de invoering van statiegeld op blikjes ook wettelijk te verankeren. Op 6 juli 2021 deed het Afvalfonds Verpakkingen een uitvraag voor een inzamelsysteem van blikjes buiten de supermarkt, waarop Recycling Netwerk samen met andere NGO's [kritisch reageerden](#). Het duurde vervolgens tot 8 december 2021 voordat het Afvalfonds Verpakkingen mede namens CBL en FNLI [een plan](#) presenteerde om de inzameling van de blikjes te regelen. Dat plan werd op 9 maart, één dag voor de geplande hoorzitting van 10 maart ingetrokken. Het Afvalfonds en CBL kondigden aan dat supermarkten de blikjes toch zullen gaan inzamelen.

Koerswijziging bedrijfsleven verdient onderzoek

Samen met veel andere stakeholders waren wij kritisch op het plan om blikjes buiten de supermarkt in te zamelen. Transparantie was duidelijk nodig, daarom was het ook goed dat er een hoorzitting werd georganiseerd. Het is dan ook geen toeval dat het plan exact één dag voor de hoorzitting van 10 maart werd ingetrokken. Naar onze mening is het goed als de Tweede Kamer tijdens de hoorzitting van 19 april onderzoekt waarom het plan pas sneuvelde vlak voor het moment dat publiekelijk rekenschap over afgelegd zou worden. Het bedrijfsleven heeft zich naar onze mening onverantwoordelijk opgesteld en kon dat doen omdat de wetgeving rammelt. Zorgen die we hierover de afgelopen jaren hebben geuit, zijn genegeerd.

Buiten dat het bedrijfsleven heeft aangegeven dat supermarkten de blikjes zullen inzamelen, is het onduidelijk hoeveel innamepunten er zullen komen. Studiebureau EY ging voor plastic flessen eerder uit van [12.000 innamepunten](#) voor een retourgraad van 92-93%, maar er zijn maar [6.300 supermarkten](#).

Vereisten statiegeldsysteem

Van een statiegeldsysteem voor blikjes hebben wij enkele logische en haalbare verwachtingen. Het systeem moet hoge inzamelpercentages realiseren en helpen om zwerfafval sterk te verminderen. Daarvoor moet het voor consumenten ook aantrekkelijk en laagdrempelig zijn om de verpakkingen weer in te leveren.

Statiegeldsystemen kunnen, wanneer ze goed worden ingericht, inzamelpercentages van boven de 90% en zelfs 95% halen. Het wettelijke minimum ligt op 90% gescheiden inzameling.¹ Uit een inventarisatie van CE Delft weten we ook dat statiegeldsystemen drankverpakkingen in het zwerfafval met zo'n 70 tot 90% kunnen verminderen. Hoeveel een statiegeldsysteem weet in te zamelen hangt af van overheidsbeleid en implementatie door het bedrijfsleven.

¹ Volgens artikel 6b. lid 2 van het [Besluit beheer verpakkingen 2014](#) mag tot 10% van het ingezamelde gewicht overigens met niet-gescheiden inzamelmethodes zijn ingezameld, indien het materiaal vervolgens evengoed recyclebaar en inzetbaar. Dat criterium lijkt ons lastig te halen, dus we gaan uit van 90% gescheiden inzameling als minimum.

Analyse wetgeving

De wetgeving schiet tekort omdat er te weinig voorschriften zijn om het bedrijfsleven richting een consumentvriendelijk en effectief statiegeldsysteem te sturen. Er is vooral een gebrek aan sturing met betrekking tot de inzameling van de verpakkingen. Er is gekozen voor een verplichte 90% gescheiden inzameldoel ten laste van importeurs en producenten. Die doelstelling is op zichzelf goed, maar onvoldoende om een effectief en consumentvriendelijk statiegeldsysteem te waarborgen.

We signaleren verschillende problemen met het overheidsbeleid inzake statiegeld

- 1) **In de wet ontbreekt een innameplicht voor verkooppunten** (terwijl die eerder wel in de wet zat en waar we [jarenlang voor hebben gepleit](#)). De innameplicht is belangrijk vanwege meerdere redenen:
 - a) het gebrek aan een innameplicht heeft bij plastic flessen geleid tot een systeem dat nog niet goed werkt voor de consument. Op dit moment geven namelijk enkel supermarkten en een aantal tankstations statiegeld terug aan de consument. Veel verkooppunten, waaronder bioscoopketen Pathé, pretparken, LaPlace en Hema, geven geen statiegeld terug. Wanneer er ook statiegeld komt op blikjes komt (geen dop, dus lekt), zal het probleem groter worden.
 - b) **een innameplicht is nodig om hoge inzamelpercentages te realiseren.** In ieder statiegeldland dat 90% of meer gescheiden inname van drankverpakkingen realiseert, is er sprake van *return to retail* en wordt dat niet beperkt tot enkel supermarkten. Het inzamelpercentage van [70% voor de plastic flessen over de tweede helft van 2021](#), waarbij van de kleine flessen het percentage lager zal liggen, is te laag.
 - c) Het gebrek aan een innameplicht leidt tot ongewenste praktijken. Verkooppunten zoals Pathé zetten in op zogenaamde 'vrijwillige innamepunten' waarbij het statiegeld naar een door het bedrijf uitgezocht goed doel gaat. De bedrijven maken goede sier met de goede doelen (met geld van de consument) en de 'vrijwillige innamepunten' worden gebruikt om te laten uitschijnen alsof er een breder statiegeld-inzamelnetwork is, dan feitelijk het geval is.
 - d) Het verwijderen van de innameplicht uit de wetgeving heeft geleid tot het mislukte plan om blikjes buiten de winkel in te zamelen. [In 2019 waarschuwden we al](#) bij de conceptregelgeving voor plastic flessen, dat het schrappen van de innameplicht tot problemen zou kunnen leiden in de onderhandelingen tussen supermarkten en producenten. We hebben onze zorgen ook herhaaldelijk bij lenW kenbaar gemaakt.
- 2) **De wet is niet handhaafbaar.** Producenten en importeurs zijn dermate afhankelijk van derden (bijv. supermarkten) om verpakkingen in te zamelen, dat de overheid ze niet middels een dwangsom kan dwingen om de wettelijk verplichte doelstelling van 90% te halen. Dit blijkt uit de juridische quick-scan die wij hebben laten uitvoeren door Hörchner advocaten en hebben gedeeld met de staatssecretaris en lenW. De Inspectie voor Leefomgeving en Transport heeft lenW hiervoor ook gewaarschuwd in het stadium van conceptwetgeving. Een innameplicht lost dit probleem op.
- 3) Doordat de overheid niet goed kan handhaven, kan er lang geprofiteerd worden van lage innamecijfers. Iedere procentpunt niet gerealiseerde inzameling van de 2,1 miljard blikjes, levert het verpakkende bedrijfsleven 3,15 miljoen euro op. Een inzamelgraad van 70% leidt jaarlijks tot 94,5 miljoen euro aan inkomsten, **door de consument betaald**. Hierbij zijn de plastic flessen nog buiten beschouwing gelaten.
- 4) De overheid laat de uitvoering van een statiegeldsysteem volledig over aan het belanghebbende bedrijfsleven waardoor op een niet transparante manier statiegeldsystemen worden opgezet en aangestuurd. Dit geldt ook voor andere vormen van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid. Hierdoor worden in de praktijk de belangen gediend van degene met het meeste macht. De politiek zou daarom ook buiten statiegeld, een fundamentele discussie moeten voeren over de governance van producentenverantwoordelijkheid (waaronder het statiegeldsysteem).